

**ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ
КАМСКО-УСТЬИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО
РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

**ТАТАРСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ
КАМА ТАМАГЫ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ**

ул. Карла Маркса, д.1А,
пгт. Камское Устье, 422820

Карл Маркс урамы, 1А йорт,
штп. Кама Тамагы, 422820

тел.: (884377) 2-00-20, e-mail: Kamuste.Ispolkom@tatar.ru, <http://kamskoye-ustye.tatarstan.ru>.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

2026 елның 16 апреле

№204

«2026-2030 елларга Кама Тамагы муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын раслау турында

«Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрдәге 1807-1 номерлы Россия Федерациясе Законы, Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрдәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте Стратегиясе, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 08 июлдәге 1560-ХII номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә һәм "Россия Федерациясе халыклары телләре турында" саклау, өйрәнү өчен шартлар, Кама Тамагы муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен функциональлеген үстерү һәм арттыру, Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Башкарма комитеты **КАРАР БИРЭ**:

1. " 2026-2030 елларга Кама Тамагы муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү" муниципаль программасын расларга.

2. Кама Тамагы муниципаль районының Финанс-бюджет палатасына, бюджетны формалаштырганда, программа чараларын гамәлгә ашыру өчен үзәкләрне ел саен күздә тотуны тәкъдим итәргә.

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында бастырып чыгарырга һәм Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтында урнаштырырга.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Башкарма комитеты җитәкчесенә социаль мәсьәләләр буенча урынбасары Е.В. Сороковнига йөкләргә.

Житәкче

А.Ю. Сәлимов

Татарстан Республикасы
Кама Тамагы муниципаль
районы Башкарма
комитетының 2026 елның 16
апрелендәге 204 нче карары
белән расланды

**«2026-2030 елларга Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль
районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен
саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасы**

Программа паспорты

Программа атамасы	«2026 - 2030 елларга Кама Тамагы муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасы (алга таба - Программа)
Программаны эшләү өчен нигез	Россия Федерациясе Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, 1991 елның 25 октябрендәге 1807-1 номерлы «Россия Федерациясе халыкларының телләре турында» Россия Федерациясе Законы, 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХII номерлы «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы Законы, 2012 елның 19 декабрендәге 1666 номерлы Россия Федерациясе Президенты Указы белән расланган 2025 елгача Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте Стратегиясе, 2008 елның 3 июлендәге УП-312 номерлы Татарстан Республикасы Президенты Указы белән расланган «Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте Концепциясен раслау турында», 2020 елның 10 сентябрендәге 821 номерлы Министрлар Кабинеты карары белән расланган «2023-2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» Дәүләт программасы
Заказ бирүче - Программаның координаторы	Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаның төп эшләүчеләре	Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы «Мәгариф идарәсе» муниципаль казна учреждениесе
Программаның максаты	Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында татар, рус һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру, шулай ук Татарстан Республикасынан читтә беркетелгән төбәкләрдә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру
Программаның бурычлары	1) Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләрен паритет эшчәнлегенә ярдәм итү; 2) Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль

	<p>районында татар һәм рус телләрен өйрәнү һәм татар һәм рус телләрендә белем бирүнең бөтен системасын үстерү;</p> <p>3) Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү;</p> <p>4) Татарстан Республикасынан читтә татар телен саклау һәм үстерү: регионнар белән хезмәттәшлек (Саратов өлкәсе, Башкортстан Республикасының Кыйгын, Бүздәк, Орджоникидзе районнары);</p> <p>5) 2014-2022 һәм 2023-2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы Дәүләт программасының «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы Законын тормышка ашыру</p>																
<p>Программаны тормышка ашыру вакыты һәм этаплары</p>	<p>2026-2030 еллар</p>																
<p>Еллар буенча бүленеп финанслау күләмнәре</p>	<p>Программаны финанслауның гомуми күләме 350,0 мең сум тәшкил итә, шул исәптән жирле бюджет акчалары исәбеннән 350,0 мең сум.</p> <p style="text-align: right;">(мең сумнарда)</p> <table border="1" data-bbox="491 1122 1350 1648"> <thead> <tr> <th data-bbox="491 1122 740 1252">Ел</th> <th data-bbox="740 1122 1350 1252">Кама Тамагы муниципаль районы жирле бюджет акчалары</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="491 1252 740 1301">2026</td> <td data-bbox="740 1252 1350 1301">85,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="491 1301 740 1350">2027</td> <td data-bbox="740 1301 1350 1350">85,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="491 1350 740 1400">2028</td> <td data-bbox="740 1350 1350 1400">85,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="491 1400 740 1449">2029</td> <td data-bbox="740 1400 1350 1449">85,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="491 1449 740 1498">2030</td> <td data-bbox="740 1449 1350 1498">85,0</td> </tr> <tr> <td data-bbox="491 1498 740 1547">Барлығы:</td> <td data-bbox="740 1498 1350 1547">425,0</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="491 1547 1350 1648">Искәрмә: финанслау күләмнәре фаразланган характерда һәм жирле бюджет мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен төзәтмәләр кертергә тиеш</td> </tr> </tbody> </table>	Ел	Кама Тамагы муниципаль районы жирле бюджет акчалары	2026	85,0	2027	85,0	2028	85,0	2029	85,0	2030	85,0	Барлығы:	425,0	Искәрмә: финанслау күләмнәре фаразланган характерда һәм жирле бюджет мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен төзәтмәләр кертергә тиеш	
Ел	Кама Тамагы муниципаль районы жирле бюджет акчалары																
2026	85,0																
2027	85,0																
2028	85,0																
2029	85,0																
2030	85,0																
Барлығы:	425,0																
Искәрмә: финанслау күләмнәре фаразланган характерда һәм жирле бюджет мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен төзәтмәләр кертергә тиеш																	
<p>Программаны тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре (программа нәтижеләрен бәяләү индикаторлары)</p>	<p>2030 елга:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны ана телдә укыту һәм тәрбияләү белән тәмин итү өлеше 50 процентка җитәчәк; - гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны туган телдә укыту өлеше 43 процентка җитәчәк; - гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны туган телдә укыту өлеше 100 процент дәрәжәсендә сакланачак; - Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль 																

	<p>районында тел ситуациясе турында массакүләм мәгълүмат чараларында чыгарылган басмалар саны, Программаны гамәлгә ашыруның барышы һәм үткәрелгән чаралар турында 24 берәмлеккә житәчәк;</p> <p>- программаны үтәү нәтижәлелеген анализлау буенча үткәрелгән тикшеренүләрнең саны 1 берәмлек дәрәжәсендә сакланачак.</p>
--	--

I. Программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә гомуми характеристика, Программа хәл итүгә юнәлделгән проблемалар

Әлеге Программа Россия Федерациясе Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, 1991 елның 25 октябрәндәге 1807-1 номерлы «Россия Федерациясе халыкларының телләре турында» Россия Федерациясе Законы, 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХІІ номерлы «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» Татарстан Республикасы Законы, 2012 елның 19 декабрәндәге 1666 номерлы Россия Федерациясе Президенты Указы белән расланган 2025 елгача Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте Стратегиясе, 2008 елның 3 июлендәге УП-312 номерлы Татарстан Республикасы Президенты Указы белән расланган «Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте Концепциясен раслау турында», 2020 елның 10 сентябрәндәге 821 номерлы Министрлар Кабинеты карары белән расланган «2023-2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» Дәүләт программасы нигезендә эшләнгән.

2020 елның 10 сентябрәндәге 891 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары белән расланган «2023-2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасы белән беррәттән, әлеге Программа Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында дәүләт телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен оптималь шартлар тудыруга юнәлдерелгән.

Программаны тормышка ашыру буенча эш максатчан характерда булып дип планлаштырыла.

Кама Тамагы муниципаль районында төрле халыклар вәкилләре яши. Баяләү буенча татарлар 54,7%, руслар – 42,3%, 3% башка милләт вәкилләре (чуашлар, әрмәннәр, мордвалар, тажиклар, әзербайжаннар, үзбәкләр һ.б.).

Документлар бланкларда Татарстан Республикасы дәүләт телләре буенча барлык реквизитлар бар. Татар телендә эш кәгазьләрен рәсмиләштерү өчен дә барлык шартлар төзелгән. Гражданның шәхси мәсьәләләре буенча кабул итү, аларның гаризалары, шикәятләре белән эш ике дәүләт телендә алып барыла. Райондагы барлык киңәшмәләр, оештыру чаралары дәүләт телләрендә үткәрелә.

Мәдәният, мәгариф, сәламәтлек саклау, социаль яклау, хезмәт күрсәтү учреждениеләренә эчке һәм тышкы бизәләше телләр турындагы закон таләпләренә туры китерелгән.

Район республика башкаласы белән автобус элемтәсе белән тоташтырылган. Пассажирларга хезмәт күрсәтү рус һәм татар телләрендә башкарыла.

Районда «Волжск янары» / «Идел таңнары» газетасы басыла. Газета рус (542 данә) һәм татар (459 данә) телләрендә чыгарыла.

Мәгариф турында, Татарстан Республикасында дәүләт телләре турында законнар нигезендә Кама-Устье муниципаль районында милли мәгарифнең төп принцибы булып туган телдә укытуның һәм тәрбияләнүнең демократик һәм конституциячел хокукларын гамәлгә ашыру, бу хокукны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру тора.

Милли мәгариф шәхеснең интеллектуаль һәм рухи үсеше өчен киң майдан ача. Республика буенча, Кама-Устье муниципаль районында аның үсешенә төп проблемалары хәл ителгән: барлык мәгариф оешмалары да татар теле һәм әдәбияты дәрәсләкләре белән тәэмин ителгән, мәктәпләр татар теле укытучылары белән комплектланган, милли мәгариф оешмаларында балаларны туган телдә укыту өчен шартлар тудырылган.

Районда 11 мәктәп эшли. Алардан: 3се татар телендә укытучы мәктәп (3 урта), 8е рус телендә укытучы мәктәп (6 урта, 2 төп).

Районның гомуми белем бирү оешмаларында барлыгы 1350 укучы белем ала, алардан татар – 436, рус – 786, үзбәк – 1, тажик – 27, чуваш – 6, әрмән – 5, әзәрбайҗан – 5, мари – 1, башка милләтләрдән – 3.

11 балалар бакчасында 405 бала тәрбияләнә; алардан 165 бала – татар. Барлыгы 86 бала туган телдә тәрбия ала. Район мәктәпләрендә 18 татар теле һәм әдәбияты укытучысы эшли, барлыгы югары педагогик белемле, 9 укытучы югары категориягә ия, 9 – беренче категориягә ия.

Район мәктәпләрендә 22 рус теле һәм әдәбияты укытучысы эшли: алардан 7се югары категориягә ия, 10ы беренче категориягә ия, 5е категориясез.

Укыту фәннәренә өйрәнүне камилләштерү һәм иң сәләтле, бәлекле балаларны ачыклау максатында районда ел саен татар теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты буенча олимпиадалар үткәрелә. 2024-2025 уку елында 1 укучы туган (татар) теле буенча республика олимпиадасы призеры булды, 1-туган (татар) әдәбияты буенча, 1- рус әдәбияты буенча республика олимпиадасы призеры.

Ел саен язучыларның юбилейларына багышланган район чаралары, туган телләр ае үткәрелә. Алдагы педагогик тәҗрибәне тарату максатында ай саен татар теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты укытучыларының семинарлары үткәрелә. 04.10.2025 елда Туфан Миңнуллинның 90 еллыгына багышланган «Илһам бирә торган моң» («Вдохновляющая мелодия») исемле регионара форум булды. Укучыларның интеллектуаль һәм ижади сәләтләрен ачу, мәктәп яшендәге балалар санын арттыру, татар теле һәм әдәбиятын белүгә кызыксынучылар санын арттыру максатында 2024-2025 уку елында «Туган телем – Тукай телем» укучылар бәйгесе, «Жәлил укулары» халыкара бәйгесенә муниципаль этабы, «Живая классика» бөтенроссия яшь укучылар бәйгесе үткәрелде. Ел саен республика фәнни-гамәли конференцияләренә (Раштуа укулары, Аксаков укулары, Л.Н.Толстой, Н.Лобачевский, К.Насыри, Ә.Калимуллин, Ш.Мәрҗани, Р.Фәхредин һ.б. исемендәге конференцияләр) муниципаль этаплары үткәрелә.

Ел саен татар теле һәм әдәбияты укытучылары өчен «Мастер-класс» республика бәйгесенең муниципаль этабы үткәрелә.

Районда заманча таләпләргә туры килә торган 14 Татар теле һәм әдәбияты кабинеты эшли, бай ижади лаборатория белән эстетик бизәлгән, санитар-гигиена нормалары, куркынычсызлык техникасы саклана.

Татар теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты укытучыларының район методик берләшмәләре эше укытучыларның профессиональ, педагогик осталыгын арттыру, укыту һәм тәрбия процессына яңа технологияләргә кертүгә юнәлдештерелгән. Төп еллык эш планы төзелә, ай саен утырышлар, консультацияләр, кичәләр, язучылар белән очрашулар, семинар-киңәшмәләр үткәрелә.

«Туган тел» һәм «Туган әдәбият» уку предметларын өйрәнү кысаларында милли мәктәпләргә 182 укучысы, рус мәктәпләренә татар төркемнәрендәгә 87 укучысы, 764 рус телле мәктәп укучысы татар теле һәм әдәбиятын туган тел итеп сайлады. 317 укучы туган (рус) теле һәм әдәбиятын сайлады.

Татар балаларының туган телдә укыту белән капланганлыгы 2024 – 2025 уку елында 41 % тәшкил итте (436 татар баласыннан 182се туган телдә укый. Районда ял көннәре (этномәдәният) мәктәпләре юк.

Кама-Устье муниципаль районында уку-методик әдәбияты белән эш 11 мәктәп китапханәсендә алып барыла. Мәктәп китапханәчеләренә кыскарту сәбәпле, китапханәләрдә эш кыенлаша. Бүгенге көндә барлыгы 5 мәктәптә китапханәче бар. Ел саен газеталар һәм журналларга язылу рәсмиләштерелә.

01.01.2026 хәленә муниципаль районның белем бирү оешмалары китапханә фонды 37264 данәне тәшкил итә. Сәнгать әдәбияты фонды – 29284 данә. Алардан: татар телендә – 9270 данә, рус телендә – 20014 данә.

Татарстан Республикасында мәгарифне үстерү Стратегиясен гамәлгә ашу кысаларында Татарстан Республикасының Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан төзелгән, Кама-Устье районының мәктәпкәчә белем бирү оешмалары заманча эффектив белем бирү технологияләргә нигезендә балаларны ике дәүләт теленә өйрәтү буенча уку-методик комплексларын кулланалар. Уку-методик комплексы (УМК) үз эченә «Туган телдә сөйләшәбез», «Рус телен өйрәнәбез», «Татарча сөйләшәбез» методик кулланмаларын, тәкъдим-таратма материалларын, эш дәфтәрләрен, тәрбияви-белем бирү процессын оештыру өчен хрестоматияләргә, мультимедиа ресурсларын, мультипликацион фильмнарны, татар теленә кызыклы өйрәнү «Бер- сүзчә, ике-сүзчә»не мәктәпкәчә яшьтәгә һәм кече мәктәп яшендәгә балалар өчен үз эченә ала. Кулланмалар мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында барлык яшь төркемнәрендә нәтижәле кулланыла.

Районда 34 мәдәният-ял оешмасы эшли, китапханә чөптәргә үзәк китапханә, Кама Тамагы шәһәрində балалар китапханәсе һәм районың торак пунктларында урнашкан 23 филиал, район туган якны өйрәнү музейе белән тәкъдим ителә. Барлык чаралар ике дәүләт телендә үткәрелә.

Төбәкара хезмәттәшлек

2023 елның 26 декабрендәгы под-2348/23 номерлы Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгының боерыгына туры китереп, Кама Тамагы муниципаль районы Саратов өлкәсе, Башкортстан Республикасының Кыйгы, Бүздәк, Оржоникидзе районнары белән хезмәттәшлек итә. Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының «Мәгариф идарәсе» муниципаль бюджет учреждениесе ел саен Саратов өлкәсе, Башкортстан Республикасының Кыйгы, Бүздәк, Оржоникидзе районнары арасындагы миллиарда мөнәсәбәтләрне ныгытуга багышланган чараларны планлаштыра: укучылар өчен уртак бәйгеләр үткөрү, укытучыларның педагогик тәҗрибәсен гомумиләштереп тарату, дәрәслекләр сатып алуда ярдәм күрсәтү һ.б. Килчәктә безнең район укытучыларына күршеләш төбәкләрдән булган коллегаларнан кирәкле методик ярдәм күрсәтелчәк.

Телләрне саклау һәм үстерү эшендә күрелгән тырышлыкка карамастан, хәл ителмәгән проблемалар да бар:

- районда яшәүче халыкларның татар телен, милли телләрне үзләштерүгә начар мотивациясе, телне саклау һәм сөйләм культурасы үстерү чаралары житәрлек булмау;
- милли мәгарифне үстерүгә багышланган чараларны тиешенчә финанслау җитмәү.

II. Программаның төп максаты, бурычлары һәм бурычларга ирешү күрсәткечләре (индикаторлар), төп көтелгән ахыргы нәтиҗәләрен, Программаны гамәлгә ашыру срокларын һәм этапларын тасвирлау

Программа Татарстан Республикасының дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр өлкәсендә дәүләт сәясәтенең төп принциплары нигезендә эшләнә, алар телләрнең үсеше һәм гармонияле үзара хезмәттәшлеген, Татарстан Республикасының Кама Тамагы муниципаль районында яшәүче халыклар вәкилләренең милли-тел мәнфәгатьләренең тотрыклы балансын саклауны күздә тотта.

Программаның максаты - Татарстан Республикасы Кама-Устье муниципаль районында татар, рус һәм башка телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру, шулай ук Татарстан Республикасыннан читтә беркетелгән төбәкләрдә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру.

Куелган максатка ирешү түбәндәге бурычларны гамәлгә ашыруны күздә тотта:

- Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренең паритет эшчәнлегенә ярдәм итү;
- Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында татар һәм рус телләрен укытуның һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бербөтен системасын үстерү;
- Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү;
- Татарстан Республикасыннан читтә татар телен саклау һәм үстерү: төбәкләр (Саратов өлкәсе, Башкортстан Республикасының Кыйгы, Бүздәк, Оржоникидзе районнары) белән хезмәттәшлек;

- Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында этнотел ситуациясенә мониторинг һәм анализ һәм Программаны гамәлгә ашыру барышы.

Программаны тормышка ашыру вакыты

Программа 2026 – 2030 елларда тормышка ашырыла. Программаны тормышка ашыру этаплары аерып күрсәтелми.

Программа индикаторлары

Программаның индикаторлары булып тора:

Ахыргы нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлекләре	2026 ел (база елы)	2027 ел	2028 ел	2029 ел	2030 ел
1	2	4	5		
Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны туган татар телендә укыту һәм тәрбияләү белән колачлау өлеше, процент	42	42	43	43	43
Гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны туган татар телендә укыту белән колачлау өлеше, процент	41	41	42	42	42
Гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны туган рус телендә укыту белән колачлау өлеше, процент	100	100	100	100	100
Кама Тамагы муниципаль районындагы тел ситуациясе турында, Программаны гамәлгә ашыруның барышы һәм үткәрелгән чаралар турында массакүләм мәгълүмат чараларында чыгарылган басмалар саны, берәмлек	12	14	15	16	16
Программаны үтәү нәтижелелеген анализлау буенча үткәрелгән тикшеренүләр саны, берәмлек	1	1	1	1	1

Программаны бурычлар буенча ресурслар белән тәэмин итү күләме аңа 1 нче кушымтада бирелгән.

Программаның максаты һәм бурычлары, нәтижеләрен бәяләү индикаторлары һәм чараларны финанслау аңа 2 нче кушымтада бирелгән.

III. Программаны ресурслар белән тәэмин итүне нигезләү

Программаны финанслауның гомуми күләме Кама Тамагы муниципаль районының жирле бюджеты хисабына 425,0 мең сум тәшкил итә, шул исәптән:

2026 елда – 85,0 мең сум;

2027 елда – 85,0 мең сум;

2028 елда – 85,0 мең сум;

2029 елда – 85,0 мең сум;

2030 елда – 85,0 мең сум;

Аерым чараларны бердәм максатлар һәм бурычлар (аларны координацияләнгән һәм килештерелгән башкарганда) белән берләштерүче Комплекслы проект алымы акчаларны рациональ куллануны һәм уңай нәтижеләргә ирешүне тәэмин итәргә мөмкинлек бирәчәк.

Программаның чараларын гамәлгә ашыру өчен чараларны башкаручыларның төп эшчәнлеген финанслауга бүлеп бирелә торган акчалардан файдалану күздә тотыла.

Программа чараларын гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән тәртиптә бюджеттан тыш чыганақлардан акча жәлеп итү дә мөмкин.

IV. Программаны гамәлгә ашыру механизмы

Программа чараларын гамәлгә ашыру барышында аның заказчысы - координаторы (Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Башкарма комитеты) төп башкаручыларның үзара хезмәттәшлеген, чараларны гамәлгә ашыру барышын һәм Программа башкаручыларының акчалардан нәтижәле файдалануын тикшереп тора. Программа чаралары Программаның заказчысы-координаторы тарафыннан Программа чараларының барлык башкаручылары белән гамәлгә ашырыла торган муниципаль контрактлар нигезендә тормышка ашырыла.

Программаны гамәлгә ашыруда катнашучы башкаручылар «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Мәгариф идарәсе» МКУ хисап чорыннан соң килүче елның 1 февраленә кадәр ел саен аның үтәлеше турында мәгълүмат бирәләр.

«Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Мәгариф идарәсе» МКУ ел саен, хисап чорыннан соң килүче елның 1 мартына кадәр, Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районының Финанс-бюджет палатасына, Кама Тамагы муниципаль районы Башкарма комитеты җитәкчесенә Программаны гамәлгә ашыру эшләренең барышы һәм финанс чараларыннан файдалануның нәтижелелеге турында мәгълүмат җибәрә.

V. Программаның социаль-икътисадый нәтижелелеге тасвирламасы

Программаның нәтижелелеге билгеләнгән вакыт эчендә чараларның үтәлеше дәрәжәсе буенча бәяләнә. Программаның нәтижелелеген бәяләү өчен

Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Башкарма комитеты бүлекләреңнең хәзерге хисаплык материаллары кулланыла.

Программаны гамәлгә ашыруның төп нәтижәсе булып мәгариф дәрәжәсен күтәрү, телләреңнең яшәеше өлкәсен киңәйтү, тел компетенцияләреңнең ролен, квалификацияләрең, халыкның киң катламнары һәм хезмәт күрсәтүләре хезмәткәрләреңнең профессионализмын күтәрү, мәдәни һәм этнотел төрлелеген саклап калу, толерантлыкны һәм милләтара татулыкны арттыру торырга тиеш.

Программа сәяси, икътисадый, социаль һәм этномәдәни өлкәләрдә һәм мәгълүмат киңлегендә, шулай ук район мәгариф системасында Татарстан Республикасының дәүләт һәм башка телләре эшчәнлеген чагылдыра торган сан күрсәткечләрен арттыруны, Кама Тамагы муниципаль районында яшәүче халыклар вәкилләреңнең телләрен саклауны һәм үстерүне, дәүләт һәм башка телләреңнең социаль статусын һәм абруен күтәрүне күздә тотта.

Программада каралган чараларны гамәлгә ашыру рухи байлыкны арттыруга; Кама Тамагы муниципаль районында яшәүче халыкларның телен, әдәбиятын һәм мәдәниятен популярлаштыручы халык өчен агарту чараларынан файдалану; Татарстан Республикасының дәүләт телләреңнең функциональлеген күтәрүгә ярдәм итәчәк.

Программа чараларын гамәлгә ашыру төрле типтагы һәм дәрәжәдәге мәгариф оешмаларының белем һәм тәрбия эшчәнлеген хупларга һәм үстерергә ярдәм итәчәк, педагогның социаль статусын арттырачак, мәгариф системасын һәм халыкның этнотел ихтыяжларына хезмәт күрсәтүләре өлкәсен якынайтырга мөмкинлек бирәчәк, халыкның туган телләрен өйрәнүдә һәм үстерүдә конституциячел хокукларын яклауга ярдәм итәчәк.

1.2.Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә, шул исәптән сәүдә өлкәсе предприятиеләрендә тышкы һәм эчке визуаль мәгълүмат чараларын рәсмиләштерү	МР БК; жирлекләр башлыклары (киләшү буенча); район учреждениеләре, оешмалары, предприятиеләре (киләшү буенча)	2026-2030 еллар	Ике дәүләт телендә төзелгән тышкы һәм эчке визуаль мәгълүмат чараларының гомуми мәгълүматка өлеше, %	5	10	15	20	25	-	-	-	-	-
1.3.Урам күрсәткечләрен Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә рәсмиләштерү	МР БКның төзелеш һәм ТКХ бүлеге; жирлекләр башлыклары (киләшү буенча)	2026-2030 еллар	Урам күрсәткечләренең гомуми санына карата ике дәүләт телендә рәсмиләштерелгән урам күрсәткечләренең өлеше, %	70	100	100	100	100	-	-	-	-	-
1.4.Районда житештерелә торган продукцияне Татарстан Республикасы Дәүләт телләрендәге этикеткалар, ярлыклар, инструкциялар белән тәэмин итүдә ярдәм итү	МР БКның территориаль үсеш бүлеге; АаАТИ (киләшү буенча); сәүдә учреждениеләре, оешмалары, предприятиеләре	2026-2030 еллар	Татарстан Республикасында чыгарыла торган продукциянең гомуми күләмендә Татарстан Республикасының ике дәүләт	40	50	60	80	100	-	-	-	-	-

	әре (килешү буенча)		телендә этикеткасы, ярлыклары, инструкцияләре булган продукция өлеше										
1.5.Сәүдә хезмәткәрләренең халыкка Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә хезмәт күрсәтүе	МР БКның территорияль үсеш бүлеге; АаАТИ (килешү буенча); сәүдә учреждениеләре, оешмалар, предприятиеләр (килешү буенча)	2026-2030 еллар	Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә халыкка хезмәт күрсәтү өлеше, %	50	60	70	85	100	-	-	-	-	-
1.6.Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә чаралар оештыру һәм үткөрү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Үткәрелгән чаралар саны, берәмлек	10	15	20	20	25	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)
1.7. Г.Тукайның туган көненә багышланган еллык чараларны оештыру һәм үткөрү (26 апрель)	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Катнашучылар саны, кеше	50	60	60	70	70	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)
1.8.Халыкара туган тел көнен (21 февраль) бәйрәм	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Катнашучылар саны, кеше	50	60	60	70	80	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)

итүгә багышланган ел саен үткәRELә торган чараларны оештыру һәм үткәрү														
1.09.Татар, рус телләрендә газета-журналларга язылу рәсмиләштерүне оештыру	МР БК, «Волжские зори» («Идел таңнары») газетасы редакциясе (киләшү буенча), район учреждениеләре, оешмалары, предприятиеләре (киләшү буенча)	2026-2030 еллар	Тираж, данә	600	700	700	800	800	-	-	-	-	-	-
1.10.Муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре өчен татар теле курслары оештыру	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	ҮткәRELгән курслар саны, берәмлек	1	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-
Бурыч буенча барлыгы:									20,0 (ЖБ)	20,0 (ЖБ)	20,0 (ЖБ)	20,0 (ЖБ)	20,0 (ЖБ)	
2 Бурыч. Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында татар һәм рус телләрен укытуның һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бербөтен системасын үстерү														
2.1.Татар һәм рус телләрен укытуны укыту-методик	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Эшләнгән аналитик документ	35	50	60	60	60	-	-	-	-	-	-

тәэмин итү			саны, берәмлек											
2.2.Рус телен бөтен өйрәнүнең системасын үстерү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Балаларны рус телендә укыту белән тәэмин итү өлеше, %	100	100	100	100	100	-	-	-	-	-	-
2.3.Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында балаларны туган телдә укыту һәм тәрбияләүне тәэмин итү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Татар милләтендәге балаларны татар телендә укыту һәм тәрбияләү белән тәэмин итү өлеше, %	51	52	54	58	60	-	-	-	-	-	-
2.4.Гомуми белем бирү оешмаларында балаларны туган телдә укытуны тәэмин итү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Татар милләтендәге балаларны татар телендә укыту өлеше, %	47	48	50	53	55	-	-	-	-	-	-
2.5.Өстәмә белем бирү оешмаларында туган телдә белем һәм тәрбия бирү белән түгәрәкләр, клублар оештыру	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Балаларны туган телдә укыту һәм тәрбияләү белән тәэмин итү өлеше, %	48	48	50	55	60	-	-	-	-	-	-
2.6.Татар телен төрле баскычларын тәэмин итә торган «Ана теле» татар телен	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Ел саен татар телен өйрәнүчеләр саны, кеше	10	10	10	12	14	-	-	-	-	-	-

дистанцион укыту мэгълумати системасы проектын гамэлгә ашыру														
2.7.Татар, рус теле буенча олимпиадаларны оештыру һәм үткөрү(мәктәп һәм муниципаль турлар), республика турында катнашуны тәмин итү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Катнашучылар саны, кеше	21	21	21	21	21	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	
2.8.Туган телләрдә иншалар, шигырь укучылар конкурслары оештыру һәм үткөрү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	5	6	7	8	8	-	-	-	-	-	
2.9.Татар, рус теле һәм әдәбияты укытучыларының семинар-киңәшмәләрен оештыру һәм үткөрү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Үткөрелгән семинарлар һәм киңәшмәләр саны	4	5	5	5	5	-	-	-	-	-	
2.10.Республика гыйльми-гамәли конференцияләре, педагогик укулар (К. Насыйри, Ә. Калимуллин, Ш. Мәржани, Р. Фәхреддин)	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Катнашучылар саны, кеше	13	19	21	21	21	-	-	-	-	-	

муниципаль турларын оештыру һәм үткөрү													
2.11.Татар теле укытучыларының «Мастер-класс» Бөтенроссия конкурсының муниципаль туры оештыру һәм уздыру; республика этабында катнашу	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Укытучылар саны, кеше	1	1	1	1	1	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)
2.12.Күренекле мәдәният, әдәбият һәм сәнгать эшлеклеләре белән очрашулар оештыру	УО, ОК	2026-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	4	4	4	5	5	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)
2.13.Язучыларның юбилей даталарына багышланган китап күргәзмәләре, әдәби-тематик кичәләр, әңгәмәләр, күзәтүләр оештыру	УО, ОК	2026-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	15	15	15	15	15	-	-	-	-	-
2.14.Милли гомуми белем бирү оешмаларының педагогик кадрларын әзерләү, яңадан әзерләү һәм аларның квалификациясен күтәрү	БК МР, УО	2026-2030 еллар	Әзерлек узган укытучылар саны (яңадан әзерлек, квалификация күтәрү), кеше	8	12	12	12	12					

2.15.Дәүләт телләрен өйрәнү кабинетларының укыту-матди базасын ныгытуда заманча жиһазлар, иллюстратив материаллар һәм яңа буын күрсәтмә әсбаплары белән ярдәм итү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Жиһазланган кабинетлар саны, берәмлек	2	2	2	2	2	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)
2.16.Татар телендә район укытучыларының иң яхшы дәресләр, чаралар жыентыгын нәшер итү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Тираж, данә	50	55	60	60	65	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)	5,0 (МБ)
2.17.Уңайлы тел һәм мәдәни белем бирү мохите булдыру: - «Мин татарча сөйләшәм» республика конкурсының район турында оештыру һәм үткәру; - республика этабында катнашу	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Катнашучылар саны, кеше	45	50	50	60	60	-	-	-	-	-
2.18.Полимәдәни жәмгыятьтә тел һәм мәдәни мохит	БК МР, УО	2026 ел	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-

булдыру һәм үстерү - «Кама Тамагы муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ сайтында программа бүлеген булдыру													
2.19.Массакуләм мәгълүмат чаралары аша программа чараларын үтәү барышы турында халыкка даими рәвештә хәбәр итү	муниципаль район Башкарма комитеты, «Идел таңнары» «Волжские зори» газетасы редакциясе (киләшү буенча)	2026-2030 еллар	Массакуләм мәгълүмат чараларында басылган язмалар саны, берәмлек	5	8	10	11	12	-	-	-	-	-
Бурыч буенча барлыгы:									35,0 (МБ)	35,0 (МБ)	35,0 (МБ)	35,0 (МБ)	35,0 (МБ)
Бурыч 3. Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү													
3.1.Милли һәм туган якны өйрәнү әдәбиятының мәктәп китапханәләре фондларын һәм вакытлы басмалар,	ОК	2026-2030 еллар	китапханә фондларындагы документларның гомуми саныннан	39%	40%	40,3 %	40,8 %	50%	-	-	-	-	-

шул исәптән Татарстан Республикасы халыклары телләрендә ел саен туплауны оештыру			Татарстан Республикасы халыклары телләрендәге документлар өлеше (рус теленнән тыш), %											
3.2.Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында яшәүче халыкларның тел һәм әдәбияты декадасын үткөрү	Мәгариф идарәсе, мәдәният бүлеге	2026- 2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	11	11	11	12	12	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)
3.3.Туган тел укытуучыларының семинар- киңәшмәләрен оештыру һәм үткөрү	Мәгариф идарәсе	2026- 2030 еллар	Семинар- киңәшмәләр саны, берәмлек	6	6	8	8	8	-	-	-	-	-	-
Бурыч буенча барлығы:									10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)
Бурыч 4. Республика чикләреннән читтә татар телен саклау һәм үстерү: төбәкләр белән хезмәттәшлек (Саратов өлкәсе, Башкортстан Республикасы Кыйгын районы)														
4.1.Дәреслекләр, методик кулланмалар, аудио - һәм видеоматериаллар, татар телеңдә сәнгать әдәбияты белән тәмин итүдә	Мәгариф идарәсе	2026- 2030 еллар	кулланмалар белән тәмин ителгән укытуучылар саны, кеше	10	15	20	20	20	-	-	-	-	-	-

бульшлык күрсәтү													
4.2.Фестивальләр, конкурслар үткәрү, укытучылар һәм укучылар төркемнәре белән ике яклы алмашу	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	2	2	3	3	3	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)
4.3.Делегацияләр кабул итү, РФ төбәкләре укытучылары һәм укучылары өчен экскурсияләр оештыру	БК МР, УО	2026-2030 еллар	Укытучылар саны, кеше	0	7	10	10	10	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)
4.4. Беркетелгән регионнар вәкилләре белән семинар-киңәшмәләр, түгәрәк табыннар, конференцияләр үткәрү	БК МР, УО	2026-2030 еллар	Чаралар саны, берәмлек	1	1	2	3	3	-	-	-	-	-
Бурыч буенча барлыгы:									20,0 (ЖБ)	20,0 (ЖБ)	20,0 (ЖБ)	20,0 (ЖБ)	20,0 (ЖБ)
5 нче бурыч. Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районында этнотел ситуациясенә мониторинг һәм анализ һәм Программаны гамәлгә ашыру барышы													
5.1. Программа чараларының үтәлешен анализлау,	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Хисап саны, берәмлек	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-

аларның индикаторлары һәм чараларның календарь планнары буенча													
5.2. Программа чараларын үтәүчеләрнең хисапларын анализлау	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Хисап саны, берәмлек	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-
5.3. Чараларны башкаручылар белән киңәшмәләр үткөрү	Мәгариф идарәсе	2026-2030 еллар	Үткәрелгән киңәшмәләр саны, берәмлек	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-
Бурыч буенча барлыгы:									-	-	-	-	-
Программа буенча барлыгы:									85,0 (ЖБ)	85,0 (ЖБ)	85,0 (ЖБ)	85,0 (ЖБ)	85,0 (ЖБ)

<*> Кулланылган кыскартулар исемлеге

ИК МР - Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Башкарма комитеты;

УО - «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Мәгариф идарәсе» муниципаль казна учреждениесе;

ОК – «Татарстан Республикасы Кама Тамагы муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге» муниципаль казна учреждениесе;

«Татмедиа» ААҖ «Волжские зори» («Идел таңнары») газетасы редакциясе;

УСХиП – Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгының Кама Тамагы муниципаль районындагы авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе;

авыл жирлекләре башлыктары – Кама Тамагы муниципаль районы составына керүче муниципаль берәмлекләр башлыктары.

ЖБ - жирле бюджет.

